

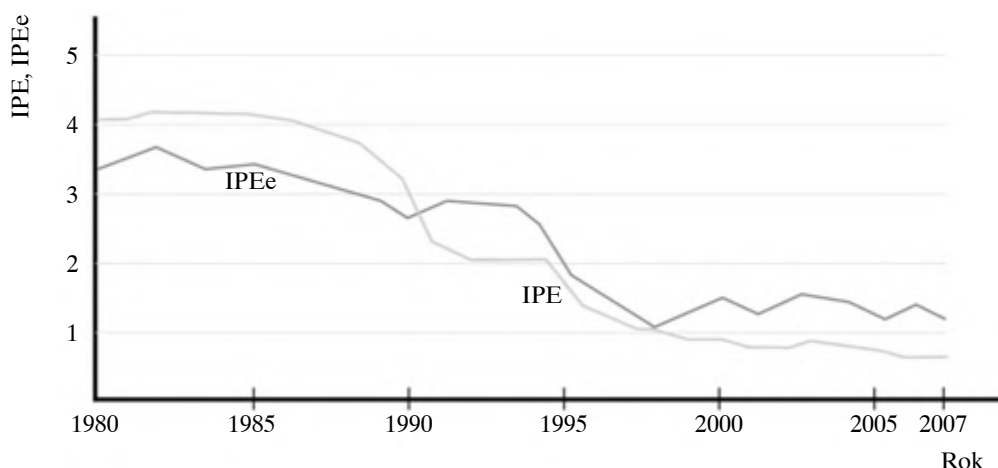
Tabela 3.2. Składowe wskaźnika PMR-PO w gospodarce Niemiec w poszczególnych latach

Składowe wskaźnika PMR-PO	1998	2003	2008	2013
Zakres sektora przedsiębiorstw państwowych	2,61	2,60	2,60	2,40
Stopień udziału państwa w sektorach sieciowych	3,14	2,03	1,60	1,58
Stopień kontroli państwa nad przedsiębiorstwami prywatnymi	1,16	1,15	1,15	1,18
Jakość nadzoru nad przedsiębiorstwami państwowymi*	b.d.	b.d.	5,00	5,00
PMR-PO	2,98	2,70	2,59	2,54

* Przy obliczaniu PMR-PO dla lat 1998 i 2003 – z powodu braku danych – przyjęto wartość tej składowej z kolejnego roku.

Źródło: PMR Indicator, www.oecd.org/economy/pmr (dostęp: 10.06.2017).

Udział przedsiębiorstw państwowych wśród największych przedsiębiorstw kraju mierzony zaproponowanym przez OECD wskaźnikiem CSS wynosi 0%.

Wykres 3.1. Wskaźniki IPE oraz IPEe dla gospodarki Niemiec

Źródło: H. Obinger, C. Schmitt, S. Traub, *The Political Economy of Privatization in Rich Democracies*, Oxford University Press, Oxford 2016, s. 65.

Wskaźnik IPE w 1980 r. w Niemczech wynosił 3,21, natomiast w 2007 r. – 1,41. W 1980 r. był to drugi najniższy wynik spośród badanych krajów (kraje wysoko rozwinięte), natomiast w 2007 r. siedem innych krajów miało niższą wartość wskaźnika IPE niż Niemcy. Z kolei wartość wskaźnika IPEe między 1980 a 2007 r. spadła z poziomu 4,01 do 0,58¹². Oznacza to, że w gospodarce niemieckiej własność państwowa odgrywa niewielką rolę i jej znaczenie w ostatnich trzech dekadach zdecydowanie zmalało (wykres 3.1).

¹² C. Schmitt, H. Obinger, *The Rise and Decline...*, op. cit.

3.1.3. Państwo jako właściciel

W prawie niemieckim przedsiębiorstwa państwowe definiuje się jako podmioty gospodarcze, których budżet i administracja są oddzielone od rządu, i w których państwo ma więcej niż 50% udziału własnościowego. Mogą one przyjmować jedną z dwóch form organizacyjnych. Pierwszą formą są przedsiębiorstwa specjalne, które realizują szczególne cele określone w aktach prawnych powołujących te podmioty do życia. Druga forma to spółki z udziałem własnościowym państwa, które podlegają ogólnemu prawu handlowemu.

Państwo niemieckie może posiadać udziały w przedsiębiorstwach tylko wtedy, gdy cel posiadania tych udziałów nie może być zrealizowany w inny sposób. Sprowadza się to w praktyce do następujących warunków:

- realizacja ważnego interesu państwa,
- brak innej metody realizacji tego celu,
- ściśle ograniczona odpowiedzialność finansowa państwa,
- istnienie możliwości sprawowania efektywnego nadzoru przez państwo.

Choć nadzór nad przedsiębiorstwami państwowymi w Niemczech jest prowadzony w sposób transparentny i sformalizowany¹³, to dotychczasowe próby stworzenia w Niemczech spójnego prawa w zakresie polityki właścicielskiej nie były w pełni udane. Wskutek tego poszczególne zapisy są rozrzucone po różnych aktach prawnych, zarówno na poziomie prawodawstwa federalnego, jak i poszczególnych landów¹⁴. Konstytucja zawiera jedynie artykuły dotyczące odziedziczonego przez Republikę majątku Rzeszy oraz dotyczące własności państwowej autostrad, kolei i dróg wodnych. Prawo zapewnia równość przedsiębiorstw państwowych wobec przedsiębiorstw prywatnych we wszystkich obszarach (podatki, dostęp do finansowania itp.).

Krokiem w stronę skodyfikowania zasad nadzoru właścicielskiego było stworzenie w 2009 r. dokumentu o nazwie roku *Publiczny kodeks nadzoru korporacyjnego*¹⁵. Obligował on rząd federalny do uwzględniania – w ramach nadzoru właścicielskiego państwa – kwestii środowiskowych i społecznej odpowiedzialności biznesu, unikania konfliktów interesów, wspierania przejrzystości przez obowiązkowe publikowanie raportów oraz do poprawy efektywności nadzoru. Przedsiębiorstwa państwowe są zobowiązane do formalnego określenia zgodności zasad ich funkcjonowania z kodeksem. To rozwiązanie wzmocniło nadzór właścicielski państwa.

Model nadzoru w Niemczech można określić jako połączenie modelu zdecentralizowanego i dualnego. Ministerstwo Finansów ustala ogólne wytyczne dotyczące

¹³ M. Bałtowski, *Przedsiębiorstwa państwowe oraz nadzór...*, op. cit.

¹⁴ C. Gröpl, M. Rupp, *State Assets (Public Ownership) in the Federal Republic of Germany*, http://www.ius-publicum.com/repository/uploads/10_03_2011_16_33_Groep1.pdf (dostęp: 15.06.2017).

¹⁵ *Public Corporate Governance Kodex*, <http://www.bundesfinanzministerium.de/> (dostęp: 15.06.2017).